

Mladena Prelić

Etnografski institut SANU,  
Beograd, Srbija  
mladena.prelic@ei.sanu.ac.rs

UDK: 821.163.41.09-12 Врховец Ј.  
791.635-051 Vrhovec J.

Biljana Milenković-Vuković

Etnografski institut SANU,  
Beograd, Srbija  
biljana.vukovic@ei.sanu.ac.rs

## Deset deseteraca Janeza Vrhovca

Janez Vrhovec, rođeni Beograđanin slovenačkog porekla<sup>1</sup>, u javnosti je poznat kao jedan od najvećih jugoslovenskih i srpskih posleratnih filmskih i televizijskih glumaca, koji je tokom više od četiri decenije odigrao preko dve stotine uloga u domaćim, stranim i koprodukcionim filmovima, kao i u TV serijama. Bio je prvi glumac sa statusom slobodnog filmskog umetnika u Jugoslaviji. Za svoje uloge nagrađivan je Srebrnom arenom na festivalu u Puli (1965), zatim sa nekoliko nagrada na Festivalu „Filmski susreti“ u Nišu, od kojih je najznačajnija nagrada „Slavica“ za životno delo, 1988. godine. Bio je prvi dobitnik Prstena filmskih glumaca, za odigranih sto filmskih uloga. Nosilac je Ordena rada sa zlatnim vencem (1966) i Ordenom bratstva i jedinstva sa srebrnim vencem (1972). Kao aktivni omladinac, a kasnije i društveni radnik, učestvovao je u osnivanju OKUD „Ivo Lola Ribar“ (1944), u kome je bio član hora i dramske sekcije, a potom i umetnički sekretar. Takođe, bio je jedan od osnivača Udruženja filmskih glumaca Jugoslavije, osnivač, član i kasnije predsednik Udruženja filmskih glumaca Srbije, kao i već pomenutog Festivala glumačkih ostvarenja domaćeg igranog filma „Filmski susreti“

<sup>1</sup> Janez Vrhovec je rođen 19. januara 1921. godine u Beogradu. Sin Janeza i Vilhelmine, detinjstvo provodi na relaciji Ljubljana–Beograd, a od srednjoškolskih dana do smti – 7. oktobra 1997. godine, stalno živi u Beogradu.

u Nišu, filmske manifestacije koja traje od 1966. godine do danas (Milenković-Vuković 2015, 22).

Verovatno je manje poznato da je Janez Vrhovec, takođe, pedesetih godina prošlog veka bio autor na desetine tekstova pisanih u obliku deseterca<sup>2</sup>, a za emisiju „Veselo veče“ Radio Beograda – kulturnu emisiju koja je više od pedeset godina, svake nedelje uveče, zabavljala jugoslovensku slušalačku publiku.

U tekstu „Veče pored radija“, Ranko Munitić, na osnovu sećanja Miodraga Petrovića Čkalje i prvog urednika emisije Miroslava Mire Mitrovića, piše o počecima rada ove jugoslovenske, najdugovečnije humorističke radio-emisije. Počev od 6. marta 1949. godine, radio-emisija „Veselo veče“ bila je godinama najslušanija u Jugoslaviji. Emitovana je nedeljom u osam sati uveče, i u to vreme ulice su bile prazne. U početku je bilo malo radio-aparata – na jedan radio-prijemnik dolazilo je 63 stanovnika, pa su se ljudi okupljali po kućama i grupno slušali omiljenu emisiju na „Kosmaj“ radio-aparatima.<sup>3</sup> Radio-program je emitovan i preko velikih zvučnika, instaliranih na banderama trgova i parkova, gde se, takođe, okupljao silan svet.

„Veselo veče“ je bilo koncipirano i realizovano kao satiričko reagovanje na aktuelne društvene, političke, kulturne, privredne i razne druge domaće i međunarodne pojave i probleme, naravno, uz podrazumevajuću strogu cenzuru.

<sup>2</sup> Deseterac je stih od deset slogova, najčešći stih naše narodne poezije, koji predstavlja stilsku i sintaksičku celinu. U epskim narodnim pesmama je trohejskog tipa, s cezurom posle četvrtog sloga, tzv. asimetrični, epski deseterac (Pešić i dr. 1984, 59). Prema J. Deretiću, deseteračke epske pesme, po vremenu kada su zabeležene, kao i zbog toga što u narodu žive sve do danas, spadaju u relativno noviju pojavu naše usmene književnosti. Ipak, iako zapisivanje epskih pesama otpočinje krajem 17. veka, može se tvrditi „da je reč o pojavi koja iza sebe ima dugotrajnu, nevidljivu istoriju“ (Deretić 2000, 217 –218).

<sup>3</sup> Iz teksta posvete čitaocu knjige povodom 50. godišnjice Radio Beograda: „Dragi slušaoče, / Ovu knjigu posvećujemo Tebi u znak pažnje za Tvoje mukotrpane godine veselja pored radio-prijemnika, od modela 'Kosmaj 49' do Hi-Fi stereo uređaja model 79. / Pročitaj i proskitaj kroz vreme – od onda kad si imao bon, pa raspoložen čekao u redu za cipele, do danas kad nervozan čekaš u redu za automobile. / Srdačno Tvoje / Veselo veče“ (Popović 1979).

U stvaranju emisije učestvovali su vršni glumci: Miodrag Petrović Čkalja, Mija Aleksić, Dragutin Guta Dobričanin, Mića Tatić, Petar Slovenski, Branka Veselinović, Mira Stupica, Dragan Laković, Ljubiša Bačić, Ljubomir Didić, Ljubiša Jovanović, Žarko Mitrović, Jovan Gec, Milan Ajvaz i drugi. Tekstove su pisali: Radivoje Lola Đukić, Bora Savić, Novak Novak, Bane Đuričić, zatim Stanislav Vinaver, kao i neki glumci. Reditelji su isprva bili Jovan Gec i Milan Rakić, zatim Radivoje Lola Đukić, pa Slobodan Kića Stanković (*Večernje novosti online*, 20. mart 2005).

Među tekstopiscima za emisiju „Veselo več“ bio je i Janez Vrhovec. Deset deseteraca, otkucanih na paus papiru i pisačoj mašini sa ćiriličnom ili latiničnom tastaturom, sa autorovim beleškama na marginama i u samom tekstu, za objavljivanje nam je ustupila Branka Vrhovec, Janezova supruga, kojoj se i ovom prilikom zahvaljujemo. Osim nekoliko pesama koje su objavljene u knjizi *Janez Vrhovec: talenat i stil*, Ranka Munitića<sup>4</sup> – „Karta više“, „Izložba modernog slikarstva“, „Autobus“, „Torsida“ i pesma „Lov na higijenu“, koja se ne nalazi među dobijenim tekstovima – u ovom radu, se pet deseteraca objavljuje prvi put. Sve pesme su prekućane *de visu*, na pismu i sa znacima interpunkcije onako kako ih je autor upotrebio. Takođe, negde su unete i beleške o podeli uloga, pa tako, na primer, u pesmi „Umetnička tezga“ stoji da tekst čitaju, odnosno pevaju: Mira (Miroslav Mitrović), Branka (Veselinović), Mija (Aleksić), Žarko (Mitrović), sa sledećom napomenom: „posle pročitano g deseterca – muzika: Cirkuski marš iz 'Prodane neveste'“. Pesma u kojoj se govori o gužvi u tramvaju nije naslovljena.

Deseterce nije bilo moguće pouzdano datirati, osim na osnovu beleške samog autora (u pesmi „Trgovanje u Bistričkom Hanu“, koja se odnosi na članak u zagrebačkom *Vjesniku* od 17. septembra 1950.

<sup>4</sup> Pravo na objavljivanje monografije stiču dobitnici nagrade „Slavica“ – „jugoslovenskog oskara za glumu“, koja se od 1981. godine dodeljivala istaknutim glumcima za životno delo i izuzetan doprinos jugoslovenskom filmu. Od 1994. godine nagradu, pod imenom „Pavle Vuisić“, dodeljuje Udruženje filmskih glumaca Srbije, kao sledbenik Udruženja slobodnih filmskih glumaca Jugoslavije. Pesme objavljene u knjizi napisane su latiničnim pismom – pismu monografije, sa odgovarajućim lektorskim ispravkama, a reči pesme „Karta više“ razlikuju se u prvih 12 stihova od originalne verzije. (Munitić 1989, 5, 19). Pesma „Večera na Dušanovcu“ objavljena je u jubilarnoj knjizi *Veselo večerje Radio-Beograda:1949–1979*. (Popović 1979, 37).

godine). Za neke pesme možemo samo da pretpostavimo na koje se onovremene aktuelne događaje odnose; na primer, pesma „Torsida“ mogla bi se odnositi na fudbalsku utakmicu Hajduk – Zvezda, odigranu u Splitu oktobra 1950. godine, kojom je odlučan šampion prvenstva za tu godinu i na kojoj je izbila velika tuča, a neposredno pred utakmicu osnovana je Torcida – klub navijača Hajduka, koji postoji i danas. Takođe, deseterac „Izložba modernog slikarstva“ može se odnositi na čuvenu izložbu Petra Lubarde iz 1951. godine<sup>5</sup>, a „Boj u skupštini“ – na sukob u italijanskom parlamentu u vreme Tršćanske krize. I sadržaj može poslužiti za određivanje nekih tadašnjih dešavanja; na primer, u desetercu u kome je opevana gužva u beogradskom tramvaju asocira se na Korejski rat: „Mili bože čuda velikoga, / Ili grmi ili se zemlja trese, / Il' udara more o bregove, / Il' se vrši prenos iz Koreje? / Niti grmi, nit se zemlja trese, / Nit' udara more o bregove, / Nit' se vrši prenos iz Koreje, / Već to tramvaj skače nizbrdicom / (...).“ Na ovom primeru se takođe vidi postupak spajanja forme junačke epike sa sadržajima iz aktuelnog i savremenog života, odnosno – korišćenja deseterca, u ovom slučaju slovenske antiteze, za opisavanje savremenih događaja.

Efekat humora postiže se spajanjem forme junačke epike sa događajima koji nisu povezani sa epskim junaštvom. Epska forma podražava se u stilskim figurama i leksici, ali se istovremeno i parodira kroz preterivanje i opisivanje komičnih događaja (npr. u istoj pesmi čitamo: „Kada čovek u tramvaja uđe, / Na ulazu konduker-devojka, / Na glavi joj kapa umazana, / Ispod kape kosa nečešljana, / Bluza masna, ruke neoprane, / Te izdaje karte na te nane, / (...).“ Leksika delimično podražava duh starinske epike: *glava junačka, oči čarne, grlo bijelo* itd., ali kombinacije sa izrazima koji su potpuno neodgovarajući za klasični junački deseterac (npr: „Auspuh se po kaldrmi vuče“, „Još ponegdje unterciger viri“, „Ko da tekstil na tačkice dele“, „Tereni će poželjet igrača, / Al igrača nigdje biti neće“, „Tu prolazi mladi službeniče“ itd.) izazivaju kod slušalaca smeh. Ta vr-

<sup>5</sup> Prema rečima autorove supruge, ponekad i sam autor nije bio zadovoljan porukama u svojim tekstovima. Konkretno, u pesmi „Izložba modernog slikarstva“ izrazio je ironičan stav prema modernoj umetnosti, sa kojim se on sam nije slagao. To nas opet upućuje na sećanja drugih učesnika u stvaranju „Vesele večeri“, koji su pominjali strogu cenzuru, te možemo pretpostaviti da su ne samo teme nego i stavovi koji su se iznosili bili strogo kontrolisani. Navodno je Vrhovec zbog jedne takve situacije odlučio da prestane saradivati u „Veseloj večeri“.

sta kombinovanja istaknuta je i kombinovanjem ekavice i ijekavice. Na pojedinim mestima autor koristi ironiju, pa tako na primer: „To 'Torsida' pravi serenade / Pred hotelom gdje otsjede 'Zvezda', / Cjele noći pjesma potrajala, / Da se 'Zvezda' ne bi požalila / Što je lijepo nisu dočekali. / (...)“.

Pored asocijacija na političke i kulturne događaje, nekoliko pesama ili opisa u njima odnosi se i na svakodnevni život, uglavnom Beograđana: kupanje na savskom kupalištu, gradski prevoz, ulična prodaja karata, kupovina na tačkice, način oblačenja, život umetnika – čime su živopisno odslikani mentalitet i navike ljudi toga vremena. Uz to, ove deseteračke, pri tome i humorističke pesme dodaju još jednu nijansu osvetljavanju i upoznavanju – očigledno – vrlo svestrane ličnosti Janeza Vrhovca, jedne od najznačajnijih glumačkih pojava, prvenstveno, domaćeg filma.

U nastavku teksta prilažemo deseterce, uz prigodne stihove Miroslava Mire Mitrovića, kojima je Janezu Vrhovcu posvetio knjigu *Veselo večer: povodom 50-godišnjice Radio-Beograda*:

Bože mili čuda velikoga!  
Kad Janez u gusle zagudi  
Tad se smeju i deca i ljudi  
(Mira Mitrović, 1992)

#### Literatura

- Deretić, Jovan. 2000. *Srpska narodna epika*. Beograd : „Filip Višnjić“.
- Milenković-Vuković, Biljana. 2015. „Janez Vrhovec“. U *Znameniti Slovenci u Beogradu 2*. Beograd : Društvo Slovenaca u Beogradu – Društvo Sava.
- Munitić, Ranko. 1989. *Janez Vrhovec : talenat i stil*. Niš : „Filmski susreti“ Festival glumačkih ostvarenja jugoslovenskog igranog filma.
- Munitić, Ranko. 2005. *Veče pored radija*. Dostupno na: Večernje novosti online [http://www.novosti.rs/dodatni\\_sadržaj/clanci.119.html:277103-Ve269e-pored-radija](http://www.novosti.rs/dodatni_sadržaj/clanci.119.html:277103-Ve269e-pored-radija), 20. mart (pristupljeno 22. 11. 2016).
- Pešić, Radmila, Nada Milošević-Đorđević. 1984. *Narodna književnost*. Beograd : Vuk Karadžić.
- Popović, Ljuba (ur). 1979. *Veselo večer Radio-Beograda : 1949–1979*. Beograd : Radio Beograd ; Gornji Milanovac : Dečje novine.

## Трговање у Бистричком Хуму

Мили боже, на свему ти фала,  
 Чудно ти се којегде тргује,  
 Негде чудно, негде још чудније,  
 Али као у Бистричком Хуму,  
 Републике насријед Хрватске,  
 Нигде таке трговине нема.  
 Продавница Меснога одбора  
 Пословођу има весељака  
 Па с народом чудне шале збија,  
 Да му време у весељу прође.  
 Сада скоро продавница доби  
 Неколико танких кишобрана,  
 Да их међу народом распрода.  
 Пословођа се на муци нађе  
 Како да подели кишобране  
 И по бабу и по стричевима,  
 И по звању и по задужењу,  
 За народ га много брига није,  
 Но за члане Меснога одбора  
 И за друга надзорника лова,  
 Јер се њима ваља умилити.  
 А с народом лако удесио  
 Потерао дебелог телала,  
 Да објави из грла бијела:  
 „Чуј народе, и стари и млади,  
 Сутра рано, чим сунце изиђе,  
 Скупите се листом на ледину  
 Пред одборском нашем продавницом,  
 Да купите танка кишобрана,  
 Нека вам се против кише нађе“.  
 Сутрадан је народ поранио,  
 Притиснуо поље пред дућаном,  
 Али радња стоји закључана,  
 Пословођа на првOME спрату,  
 Попео се на бијелу кулу,  
 Па с пенџера вако проговара:  
 „Много вас се браћо искупило,

Вас је много, кишобрана мало,  
 Ал сам браћо јаду доскочио,  
 Узео сам бјеле цедуљице,  
 На њих ситне бројке исписао,  
 Бацићу их с висока пенџера,  
 Ко уфати цедуљицу с бројком,  
 Може купит танког кишобрана“.  
 То дорече па цедуље баци.  
 Људи моји, шта се тад направи.  
 Још цедуље по ваздуху лете,  
 А настаде треска и ломљава,  
 Ко ће први уфатит цедуљу.  
 Навалио народ са свих страна,  
 Направи се џумбус и галама,  
 Гужва, битка, лом и отимање,  
 Вика, писка, цика и кашљање,  
 Поред тога мало фискултуре  
 Шутирање, рагби бокс, рвање,  
 Подиже се облак од прашине  
 Мрак настаде усред бијела дана.  
 Да је неком у тај облак ући,  
 Имао би свашта погледати:  
 Један јунак цедуљу уфати,  
 Још је није добро ни држао,  
 А оте је десет других руку,  
 Исцепа је на десет делова.  
 Један таман папир да уфати,  
 А други му ногу подметнуо,  
 С прашином му носа саставио.  
 Опет неки папир уфатио,  
 А други га малко ударио,  
 Нешто краћим а подебљим штапом,  
 Како га је лако ударио  
 На очи му звезде искочиле,  
 Све звијезде и девет планета,  
 А десета на чело чворуга,  
 Па му оте танке цедуљице,

Како оте одма је прогута,  
Да и њега неко зло не снађе.  
Неки јунак мало се сагнуо  
Да са земље дигне цедуљицу,  
А други се близу приближио,  
Боцнуо га танком шпенадлицом,  
Врисну јунак до бога се чуло,  
Па отскочи небу под облаке.  
Један јунак цедуљу уфати,  
Па побјеже главом без обзира,  
А за њиме педесетак људи,  
Не би ли му цедуљу отели.  
Трче брже од брзога воза  
Ал га нису могли сустигнути,  
Још га данас око села јуре.  
Ту настаде још другијех чуда,  
А гужва је даље потрајала,  
Тукоше се цео дан до подне,  
А када је сунце превалило,  
По подне су битку наставили.

Да је неком тада погледати,  
Веселака нашег пословођу:  
Грчеви га од смеха фатају,  
На очи му сузе удариле,  
Рукама се по трбуху бије,  
Мислиш – смејућ ће се распукнути,  
Што је тако лепо измислио  
Да се народ за цедуље бије.  
А у радњи, шта се одиграва?  
Ту чланови Меснога одбора  
И са њима надзорниче лова,  
Иза добро закључаних врата  
Без цедуља и без отимања  
Сваки себи бира кишобрана,  
Нека му се у невољи нађе,  
Па на мала износи га врата.  
Ето, тако води трговину,  
Пословођа у Бистричком Хуму,  
Па народу неприлике ствара,  
Самом себи шалу и весеље.

(Документација: 8,  
„Вјесник“, Загреб, 17-IX-50)

## Вечера на Душановцу

На злом месту, на сред Душановца,  
Скупили се свекар и свекрва,  
Таст и ташта, снаје и девери,  
Муж и жена, четири свастике,  
Два шурака и деца нејака,  
Да прославе пет година брака.  
Када време за вечеру дође,  
Поседаше редом за трпезу,  
Навалише на јело и пиће;  
Стаде тасте да држи здравицу:  
Чаше брује, кад – нестале струје!  
Начини се мркла помрчина,  
Прст пред оком не мош сагледати:  
Мили боже на свему ти хвала,  
Шта учини електро-централа!  
Хтеде тасте сести у столицу,  
Али седе на танку вуљушку:  
Врисну тасте, до неба се чуло,  
Пак отскочи небу под облаке,  
Ал' се успут плафон испречио,  
Те удари главом о плафона;  
Кол'ки су му свици искочили,  
На мах му се соба осветлила!  
Свекар зграби флашу „Смедеревке“  
Да попије док још има мрака.  
И жена га није приметила;  
Искапи је у једноме цугу,  
Ал' кад оно – сирће за салату –  
Направи се од свекра туршија!  
Зете хтеде да користи гужву,  
Пак дохвати парче од печења,  
Загризе га с тријес једним зубом  
(Један су му скоро извадили)  
Кад, ал' оно не било печење,  
Већ то била свастикина рука!  
Врисну једна млађана свастика,  
Удари га оном другом руком,  
А у руци тегла са ајваром,  
Утера му коштице у главу.

Један девер много гладан био,  
Дохватио првога тањира,  
Све је јадан из њега појео,  
То не био велики тањиру,  
Већ то била пиксла повелика,  
А у пиксли доста пикаваца –  
Појео је по оке дувана!  
Шурак узне киселог краставца,  
Али му се чудно учинило  
Откад има длака на краставцу?!  
То не био кисели краставче,  
Но је за реп угриз'о мачора,  
Који но се на астал попео.  
Врисну мачор па скочи у чорбу,  
А одатле свекрви у крило.  
Уплаши се несретна свекрва,  
Па полете до првијех врата,  
Ал' је притом мало погрешила:  
Нису била то врата од стана,  
Већ су била врата од ормана:  
У орман је јадна улетела!  
Наста цика, писка и јурњава,  
Претурише богату трпезу,  
Згази ташта у српског ђувећа,  
А свекрва у киселог млека,  
Направи се чудо и покора!  
Кад тек неко залупа на врата!  
Одједном се друштво умирило,  
А улази млађани делија,  
И овако јадан проговара:  
„Дошао сам право из централе  
Да наплатим рачуна за струју!“  
Камо среће, да ово не рече!  
Нико не зна шта је даље било,  
Само једно свима је познато:  
Исто вече млађаног делију,  
Пренесоше на друго хирушко!

(1951)



## Izložba modernog slikarstva

Devojka je svoje oči klela:  
Čarne oči da ne bi gledale,  
Jer kad odoh danas na izložbu  
Na izložbu modernog slikarstva,  
Sve gledaste, ništa ne vidjeste.  
Na izložbi prepuno naroda  
A još više razno-raznih slika  
No nijedna ništa ne pretstavlja.  
Dovija se onaj jadni narod  
Ne bil kako slike razumeo:  
Krive šije, istežu vratove,  
Popeo se jedan na stolicu,  
Drugi lego na žuta parketa,  
Tamo treći čak na glavi dubi,  
Ali sve to ništa ne pomaže,  
Čud slikarska čudna je rabota,  
Ispod jedne slike napisano:  
„Ovo mrtvu pretstavlja prirodu.“  
Ispred slike neko progovara:  
Ubio je, nema razgovora:  
Jeste mrtva, al nije priroda.“  
Malo dalje nešto još čudnije  
Puna slika crvenijeh pega,  
Rekao bi: velike boginje.  
Kad al' ono ispod slike piše  
Da pretstavlja bitku na Kosovu!  
E ako je tako izgledala  
Izgledala bitka na Kosovu  
I bolje je što je izgubismo.  
Opet dalje jedna slika visi  
Svim mogućim bojama namazana  
Na njoj jeste nešto naslikano,  
Al nikako da pogodiš šta je.  
Nit je kuća, nit je željeznica,  
Nit je astal, niti su stolice,  
Nego sitno ispod slike piše  
Da pretstavlja kozu na ispaši.  
Tu se neki čiča zadesio

Sliku gleda vako progovara:  
„E, ako je ovo ovde koza,  
Gledajte me, ja sam onda jarac!“  
Jedna slika svijeh nadmašila:  
Čim se neko pred njom zaustavi  
Hvataju ga stomačni grčevi,  
A slabiji u nesvest padaju;  
Tu dežurni stoje bolničari  
I prvu im pomoć ukazuju.  
A na slici ovo naslikano:  
Dve verige i četir saksije,  
Pola glave i četiri oka  
I ostali još delovi tela,  
Al nekako čudno razbacani:  
Leva noga iz uвета viri  
Desna ruka iz čela izrasla  
A na laktu usta naslikana;  
Kad pogledaš odmah bi rekao:  
„Posledica sudara vozova.“  
Kad, al slikar dole napisao:  
„Na slici je braćo moja žena.“  
Vala ako, tako mu i treba!  
Zašto nije bolje pogledao  
Pa je ne bi za ženu uzeo  
Kad joj usta na lakat izrasla.  
Mili bože ko je još video  
Da na lakat neko progovara.  
Na kraju je tužno pogledati  
Kad izlazi narod sa izložbe  
Svima su im šije iskrivljene  
Ponekome vrat je i uganut  
Pola ih je zrikavih ostalo  
Dal na desno, ili levo oko  
Polovina bome na oba dva,  
A video niko ništa nije.

(1951)

## „Карту више“

Мили боже, на свему ти вала,  
 Путем иде наивни делија,  
 Е много се тужан замислио,  
 Хоће ли га срећа послужити,  
 Карту више неком да потури.  
 А кад стиже испред позоришта,  
 И угледа гужву преголему,  
 Превари се наивни делија,  
 Превари се, уједе га гуја,  
 По веселим гласом проговара:  
 „У мене је једна карта више!“  
 Камо среће да то не дорече!  
 Кад за карту више народ чуо,  
 По два копча у висину скаче,  
 По два у вис, до три у даљину,  
 Па полеће одасвијех страна,  
 Ко да текстил на тачкице деле,  
 Те се силна ту начини гужва.  
 Притиснуше наивног делију,  
 Притиснуше са све четир стране,  
 Свак му оће преотети карту.  
 Један јунак за руку га вуче,  
 Други неки за ногу и руку,  
 За уши га трећи уватио,  
 Четврти му на рамена скаче;  
 А пети се јаду досјетио,  
 Са балкона усред гужве скочи,  
 Још двојица с високих пенџера,  
 Начини се чудо и покора.  
 Мало затим гужва потрајала,  
 Нешто мало, петнаест минута,  
 А кад се гужва расчистила,  
 Да је нашег погледат делије,  
 Рођена га не препозна мајка.  
 Свак би реко да то човјек није,  
 Но страшило за вроне гавране:  
 На нос му је душа испанула,  
 Туп му поглед, очи угаснуле,

На глави му дебела чворуга,  
 У шеснаест се боја пресијава;  
 Остало му свега пет, шест длака,  
 А остале по калдрми леже,  
 Још по нека у туђим шакама.  
 На врату му умјесто кравате  
 Виси обод од сивог шешира;  
 Десни су му рукав истргнули,  
 Постава му из рамена вири,  
 А од лјевог само остануло  
 Пола метра црног ибришима;  
 Од прслука ништа не остаде,  
 А од танке свилене кошуље,  
 Две маншетне, и још трећа крагна;  
 Чакшире му до колена цјеле,  
 Од колена ситно исцепане,  
 Још понегдје унтерцигер вири,  
 А од цјеле лијеве ципеле  
 Само му је пертла останула;  
 У рукама још по нешто држи:  
 У десници три, четир дугмета,  
 У лјевици десну ногавицу,  
 Стоји јунак и чудом се чуди,  
 Што га снађе толика невоља:  
 На правди га бога погубише,  
 Погубише, све због карте више.

(1952)

## Аутобус

Мили боже, на свему ти хвала!  
Чудних ствари, чудних догађаја,  
Ал' од свега ово најчудније:  
Широм земље на свим друмовима,  
Климају се преко целог дана,  
Неке справе много необичне.  
Једне од њих на кавезе личе,  
Друге личе на старе шпорете,  
Треће опет тако изгледају,  
Као шпорет са четири рингле,  
А четврте рекао би јесу  
Старе канте гдје се ђубре баца.  
На свакој је од њих нешто гвожђа,  
Нешто гвожђа, а повише плеха,  
И још разних других материјала,  
Како се већ којој потребило.  
На једној је плоча лесонита,  
Другој воском рупе зачепљене,  
Трећој картон место крова служи,  
На четвртој место кваке танке  
Од виљушке дршка привезана.  
Све то танком жицом увезано,  
Танком жицом, дебелим канапом,  
Приковано с пет-шеснаест клинова,  
Да се справа не би распанула,  
Ако би се на њу наслонио.  
И нико се не би досетио  
Како ову справу да назове,  
Да на њима није кондуктера,  
Који виче из грла бијела:  
„Ајте браћо, сиви соколови,  
У а у т о б у с да се провозате!”  
Ако ј' мајка родила јунака  
Коме јесте живот досадио,  
Да се оће друмом провозати,  
Тад настају чуда свакојака:  
Најпре стане силно клопарање,  
Јечи бука на све четир' стране  
Шкрипи справа, кашље, подригује,  
Скаче, трза, клима, подрхтава,

Из мотора жут јој пламен лиже,  
Из килера густа пара бије.  
Точкови јој лако шеврдају,  
Фарови се тешко сударају,  
Ауспух јој се по калдрми вуче,  
Лете искре до бога милога.  
У аутобус силан јунак седи:  
Држи волан у десницу руку,  
А лијевом врата придржава,  
Да их успут не би загубио;  
Још са главом крова придржава  
Да путнике не би поклопио.  
Када треба кола окренути,  
Тад настаје чудо и покора:  
Псује шофер, жалосна му мајка,  
По окреће округла волана,  
Окреће га сад лево, сад десно,  
Не би л' кола правац променила.  
Ал' су кола справа непослушна,  
Возе даље куд су наумила.  
А кад нека узбрдица дође,  
Тад искаче прво кондуктере,  
За њим скачу лагани путници,  
Те аутобус узбрдо гурају.  
Када вожња своме крају дође,  
Нове тада настају невоље:  
Ако ли су исправне кочнице,  
Вожња ће се лепо завршити,  
Али ако кочнице не раде  
Може бити разнијех незгода:  
Једном с' лане бремза покварила,  
Па се јадан није уставио,  
Још се увек друмовима воза.  
Људи стари, који много памте,  
А они су од старијих чули,  
Кажу да су ово аутобуси  
Којима се силна српска војска,  
Њој на челу стари Кнез Лазаре,  
Одвезоше у бој на Косово.

(1954)

## „Торсида“

Боже мили, чуда големога,  
 Шта се чује то из Сплита града,  
 У суботу уочи неђеље?  
 Ја ли пјесма, ја ли је музика,  
 Ја л су звона, ја ли су сирене,  
 Ја л прангије, ја ли џеврдари?  
 Ништа од свег, од свачег по мало:  
 То „Торсида“ прави серенаду  
 Пред хотелом гдје отсједе „Звезда“,  
 Цјеле ноћи пјесма потрајала,  
 Да се „Звезда“ не би пожалила  
 Што је лијепо нису дочекали.

Кад сјутра дан јутро освануло,  
 А „торсида“ јуриш начинила,  
 На механе, мензе, ресторане,  
 Покупила лонце и шерпење,  
 Још тигање, кофе и бокале,  
 Сакупила дрвље и камење,  
 Звона, трубе, пиштаљке, сирене,  
 Клепетуше и тешке прангије,  
 Кад навија нека јој се нађу,  
 Кад „Хајдуку“ понајтеже дође  
 Јеком силном морал да му дигне.  
 Све направе кад је покупила,  
 Тад „Торсида“ игралишту крену.  
 А кад стиже зеленом терену,  
 Силну буку стаде подизати,  
 Не би л мало „Звезду“ поплашила.  
 Мало затим време потрајало,  
 А тимови на терен дођоше,  
 Испред свију футболски судија,  
 Капитени од обадва тима,  
 Руке шире, у лице се љубе,  
 А судију у бијелу руку,  
 Па стадоше лопту ударати.  
 То „Торсиди“ много криво било  
 Што играчи лопту ударају,

А не један другог по ногама,  
 Па је силну дреку подигнула,  
 Не би л како дала џевап кавзи.  
 Превари се Матошићу Фране,  
 Превари се, уједе га гуја,  
 Хабер даде у своју дружину:  
 А кад чули млади „Хајдуковци“  
 На „Звездаше“ јуриш учинише,  
 Испред свију Матошићу Фране,  
 Доби крила, кано бјела вила,  
 Па отскочи од земљице црне,  
 Лако скочи Ђаји у трбуха,  
 Посред паса, укиде га с гласа.  
 На Станета јуриш учинио,  
 Намјери се јунак на јунака –  
 Бије Фране, ал бије и Стане,  
 Те се тако мало потукоше,  
 Нешто мало, једно пола сата.  
 Да је сада видјети „Торсиде“,  
 Њој је ово много мило било,  
 Пак повика из грла бијела:  
 „Тако браћо, млади „Хајдуковци“,  
 Удрите их, жалосна им мајка“.  
 Ту се неки јунак преварио,  
 Па повика: „Немој тако Фране.“  
 Ал још није ријеч дорекао,  
 Развуче га један члан „Торсиде“,  
 Жутом трубом посријед темена,  
 Оде труба на три половине.  
 А кад „Хајдук“ другог гола даде,  
 Да је тада стати па гледати,  
 И гледати, а и послушати:  
 Затрубише трубе и сирене,  
 Ударише лонци и шерпење,  
 Звона звоне, пуцају прангије,  
 А „Торсида“ свијех надурлала,  
 Мислиш – судњи дан је освануо.  
 Пољећеше капе и шешири,

И још други ситнији предмети.  
Један јунак од силног весеља,  
Свој је лонац у ваздух бацио,  
Кад се лонац из ваздуха врати,  
Поклопи му главу до рамена.  
Другог неког ћеиф уватио,  
Пак потеже ливенога звона,  
Њим распали некога „Торсиду“,  
Три му дана у глави звонило.  
Ал је ипак свијех надмашио,  
Симонели, млади аутсудија:  
Отскочио небу под облаке,  
Завитлао судиског барјака,  
Њим потрефи некога „Торсиду“,  
Погоди га међу очи чарне –  
На месту је зрикав остануо.  
А тек тада настаде весеље,  
Кад ограде срушише „Торсиде“,  
На зелени терен провалише,

Па „Хајдуке“ грле, носе, љубе,  
„Звездашима“ на рамена скачу,  
И по неког мало одаламе,

А крај гола, код лјеве стативе,  
Сакрио се судаци утакмице,  
Дрхти јадан, ноге му се тресу,  
Па све мисли хоће ли икада,  
Своју вјерну да загрли љубу,  
Ил ће овдје душу оставити,  
Но се бједан јаду досјетио,  
Пак отсвира крај од утакмице.

А сада се браћо сви сложимо,  
„Торсидама“ краја учинимо,  
Јер ако нам остану „Торсиде“,  
Терени ће пожељет играча,  
Ал играча нигдје бити неће.

## Boj u skupštini

Bože mili čudnoga li jada  
 čudnog jada u sred Rima grada:  
 skupili se razni poslanici  
 skupili se s desna i sa leva  
 u skupštini rimskoj da večaju.  
 Tu narodni oci utvrdiše,  
 složiše se i desni i levi,  
 da je Trst oduvek njihov bio  
 njihova je Istra i Rijeka,  
 njihova je cela Dalmacija,  
 njihova je Nica i Korzika,  
 njihovo je i pola Afrike;  
 jer su oni oci od kulture,  
 svi ostali divlji su varvari.  
 Kad su tako proširili carstvo,  
 proširili bez zrna baruta,  
 nova onda nastala diskusija.  
 Pretresaju izbornog zakona.  
 Tu se oci složiti ne mogaše,  
 poskočiše na noge staračke,  
 potegoše ubojna oružja,  
 te nastade tuča poslanička.  
 Da je kome stati pa gledati!  
 Udaraju i desni i levi,  
 oni srednji najviše stradaju;  
 jedan skide obadve cipele  
 njim' udara svoga protivnika  
 udara ga po glavi junačkoj,  
 blokeje mu u glavu sterao.  
 Neki opet drugog udario  
 udario zvonom za mirenje,  
 odmah ga je jadnog umirio.  
 Treći junak četvrtog uhvati,  
 uhvati ga za tankoga vrata  
 Kako ga je lako pritegao,  
 u čvor mu se oči zavezale.

Peti, šestog pesnicom raspali  
 raspali ga po celavoj glavi.  
 Smesta mu je kosica izrasla.  
 Tamo opet do dva poslanika,  
 jedno drugom isteruju zube,  
 i šamare vruće prilepljuju;  
 kad videše, – iz iste su stranke.  
 Te se jedan drugom izviniše,  
 sa parketa zube pokupiše.  
 Tu im jedan sa ledja prišao,  
 ubode ih tankim naliv perom,  
 poskočiše do teška lusteru,  
 za njega se jadni zakačiše,  
 pa skidaju "tugsram" sijalice  
 te gadjaju ostale junake.  
 Neki junak svijeh nadmašio:  
 odvalio nogu od astala,  
 te njom gadja jednog larmadžiju,  
 pogodi ga medju oči čarne.  
 Debele mu razbi naočare,  
 osta ovaj slepac kod očiju;  
 te on stade pred mramorna stuba  
 misli od njega da mu je protivnik,  
 stade stuba ljuto šamarati,  
 na mramoru čvoruge iskaču.  
 Tu mu s ledja drugi junak pridje,  
 raspali ga bambusovim štapom,  
 te mu jadnom glava zazvonila.  
 Odjednom se oci umiriše  
 i desnicom rukom prekrstiše,  
 pomisliše, zvoni na jutrenje.  
 Zatim nastala tuča još strašnija,  
 više su se tukli i borili,  
 i veća su činili junaštva  
 nego u tri rata što prodjoše,  
 a u ime Rima i kulture.

## Летњи дан на плажи

На станици испред „Шест топола“  
Душегупке стално застајкују,  
Из њих јуре кувани јунаци,  
Грабе Сави, мутној води млакој.  
То не биле браћо душегупке,  
Нити били кувани јунаци,  
Већ трамваји стају београдски  
Из њих многи излазе купачи,  
Не би ли се мало расхладили.  
Ал се многи брзо расхлађују,  
Тренутно их хладан зној облива,  
Када данак за кабину плате.  
На кабине јуриш начинили  
Једно другом преко главе скачу,  
Навалило и старо и младо,  
Скида с себе свилу и кадиву  
(По сниженим купљену ценама),  
И излази у гаће купаће.  
А на плажи чуда свакојака:  
Једно другом по ногама газе,  
Лактовима мувају трбухе,  
Џабе једни друге масирају  
И бесплатно жуљеве скидају.  
Неки опет с трамбулине скачу,  
Али су се одмах покајали:  
Јуначки су образ окаљали,  
По дну реке носом зарибали;  
Један јунак све их надмашио:  
С трамбулине на главу скочио,  
И на своју али и на туђу –  
Неком ђиди на главу скочио,  
Обојица на дно потонуше,  
Тек увече опет испливаше  
За јуначке пипају се главе.  
Код базена за дјецу нејаку  
Матори се купају и скачу;  
Истјерали дјецу на обалу –  
Дјеца плачу, а матори скачу.  
Ту се деси неки непливачу,  
Случајно га у воду гурнуше;

Нуто браћо, јада изненада:  
Сама му се уста отворише –  
Мора да је много жедан био  
Јер кад стаде мутну воду пити,  
Мислиш сад ће Сава пресушити.  
Воду пије, овако вапије:  
„Помагајте браћо и пливачи,  
Помагајте ако бога знате!“  
Из бифеа гдје се вино точи  
Гледа њега пијани купачу  
Што се вином од изнутра купа;  
У њег гледа, вако проговара:  
„Што се дереш незнана делијо,  
Као звучник из каванске баште,  
Ниси више од мене попио?!“  
„Та како се болан не би драо,  
Када јадан не знадем пливати!“  
Погледа га пијани купачу,  
Погледа га раменима слеже:  
„Баш си човек неки некултуран,  
Не знам ни ја, па опет не вичем!“  
Кад то рече, шанку се окреће  
Да попије чашу топла вина;  
А наш јунак оста на мегдану,  
Даље пије мутну воду савску.  
Прискочише четир пет јунака,  
Извукоше незнана делију,  
Овако му сташе бесједити:  
Богом брате, незнана делијо,  
Што прогута толко воде мутне,  
Још два пута да си потегао,  
Не шће за нас ништа останути!“  
Виђе и он да је претерао,  
Те ту стаде воду повраћати;  
На све стране воду избацује,  
Ал највише на уши јуначке,  
Те поврати Сави водостање.  
Тај се мајци више не окупа,  
Ни у води нити у лавору,  
Доста му је воде довијека.

## Уметничка тезга

Вино пију млади умјетници  
 Млади глумци, оперски певачи,  
 Усред оног хотел „Мажестика“,  
 Седам деци три стотин’ динара  
 Ту пролази незнан службениче  
 И овако стаде бесједити:  
 „Ој бога вам млади умјетници  
 Откуда вам тол’ко силно благо  
 У „Мажестик“ да пијете вино,  
 Када томе нема много дана  
 Ни за бозу нијесте имали?“  
 Одговара млади умјетниче:  
 „Кад нас питаш, право да ти кажем:  
 Откуд нама да пијемо вино,  
 Који но смо мутну бозу пили.  
 Много има разнијех приредби,  
 Њих је много умјетника мало  
 Те ми ту се јаду досјетисмо  
 Састависмо једну гарнитуру  
 Од неколка млада умјетника,  
 Научисмо до две до три пјесме  
 Нека нам се за приредбу нађу,  
 Па гдје пре нас други не доспјеше  
 Ми смо наше тезге отворили,  
 Оне две, три тачке продавали  
 По хиљаду и по две динара“.  
 Тек што причу бјеше довршио,  
 Глас дебели из угла се јавља:  
 „Не фали се лудо момче младо,  
 И ми пјесме за тезгу имамо:  
 Када дођу различни празници  
 Велике су свуда свечаности  
 А ни једне без програма нема,  
 Нит програма без нас бити може.  
 А ми ти се тада разјуримо,  
 Све аутом да не задоцнимо,  
 На шест, седам и осам приредби  
 Те на свакој нешто отпјевамо.

Свуд узмемо две до три хиљаде,  
 Двајес’ хиљад’ на ноћ зарадимо.  
 Још би већа бивала зарада  
 Да с’ ауто не мора да плаћа.  
 И још једна има ту незгода –  
 Мало има година празника.“  
 Кад то рече мало отскалира  
 (У фис-дуру четири октаве),  
 Ал ту неко момче проговара,  
 Тананијем гласом из тенора:  
 „Не будали матора гласино.  
 Ласно ти је толко зарадити  
 Кад ти певаш стотину операх,  
 Но бољи смо ипак ми трговци:  
 Са три пјесме што смо научили,  
 Исте те смо паре зарадили,  
 Приређивач још нам такси плаћа,  
 И господском чашћава вечером.“  
 Криво било староме пјевачу  
 Па од муке фалш отпева скалу,  
 Али момче причу наставило:  
 „Још увек нам мало пара било,  
 Највећу смо тезгу отворили:  
 Кад годишње настану ферије,  
 Тад кренемо листом на турнеје  
 Обиђемо свих шест република,  
 А људи би хтјели умјетности,  
 Па за улаз лепе паре дају  
 А ми своје три пјесме пјевамо,  
 Слуша народ, само у нас гледа,  
 А ми једним оком у публику,  
 А другијем у касу гледамо,  
 Приређивач да нам не подвали.  
 А приредба чим је завршена,  
 Још се није спустила завјеса,  
 Појуримо новац да дјелимо,  
 Ето тако за једне ферије,  
 Ако нам је срећа наклоњена,



Уфатимо преко сто хиљада.  
Само јесте голема невоља  
Што повише немамо ферија,  
Бар годишње дванајест мјесеци.  
Сад си чуо незнан службениче  
Откуд нам тол'ко силно благо,  
У „Мажестик“ да пијемо вино.“  
Кад је причу до краја сватио

Озноји се незнан службениче,  
Па извади везену мараму  
(Две тачкице, двадесет динара)  
Зноја брише, вако проговара:  
„Аох мене до бога милога  
То вам углед и умјетност квари  
Кад чините с пјесмом такве ствари  
К'о за тезгом што чине пиљари“.

(После прочитаног десетерца – музика: Циркуски марш из „Продане невесте“)

Мира – службеник  
Мија – бас  
Бранка – млад уметн.  
Жарко – тенор

## [Без наслова]

Мили Боже чуда великога,  
 Или грми ил' се земља тресе,  
 Ил' удара море о брегове,  
 Ил' се врши пренос из Кореје?  
 Нити грми, нит' се земља тресе,  
 Нит' удара море о брегове,  
 Нит' се врши пренос из Кореје,  
 Већ то трамвај скаче низбрдицом,  
 Како граби весела му мајка,  
 По три троле у даљину скаче,  
 По три у даљ до две у висину,  
 А по једну сад лево, сад десно,  
 Зашто су му шине расклимане.  
 Мало тргне, мало посустане,  
 Лете искре на све четир' стране.  
 На станици свакој битка славна,  
 Ко ће први ући у трамваја.  
 Када човек у трамваја уђе,  
 На улазу кондуктер-девојка,  
 На глави јој капа умазана,  
 Испод капе коса нечешљана,  
 Блуза масна, руке неопране,  
 Те издаје карте на тенане,  
 По две карте на минут издаје,  
 Сваки други минут се одмара.  
 У трамвају гуљва преголема,  
 Да је коме стати па гледати,  
 Имао би рашта да се чуди:  
 Места има за шездесет људи,  
 А унутра три стотине душа.  
 Што је прошло кроз задњу платформу,  
 У колима изгубиће главу,  
 А што тамо још некако прође,  
 Изгинуће на предњој платформи.  
 Измеша се и старо и младо,  
 Изукршта и ноге и руке,  
 Кад би реко да свак своје узме,  
 Не би нико знао шта је чије.

Под клупама ситна чељад седи  
 На клупама по четир човека,  
 А остали у колима стоје  
 Једно другом газе на жуљеве.  
 Ту се један јунак задесио  
 Десном ногом на предњој платформи,  
 Лева му се још по задњој вуче.  
 Други гурн'о ноге кроз пенџера,  
 Трећи јунак и ноге и руке.  
 Једном само глава у трамвају,  
 Тело му се по ваздуху клати,  
 А други је свијех надмашио:  
 Зубима се за папучу држи,  
 Ноге му се по калдрми вуку.  
 Седми осмом леђа зајашаио,  
 На глави му зембил-корпу држи.  
 Деси ли се неко среће худе,  
 Да с трамваја треба да се скине  
 Многе ту га прихватају руке  
 И кроз прозор баце на улицу.  
 У трамвају цика, плач и вика,  
 Сви путници очи избечили  
 Мислиш судњи дан им освануо.  
 У трамвају – стари људи памте  
 Беху некад куке за држање  
 Али сада од силнијех кука  
 Само једна здрава останула,  
 Држи куку сто педесет руку,  
 Сто педесет витла по ваздуху.  
 Трамвај шкрипи, цима, трза, скаче,  
 Те настаје звука и звоњава:  
 То путници губе равнотежу,  
 Јуначким се главам сударају,  
 И ту разне звукове стварају.  
 А кад стигне последња станица,  
 Тужно ти је оно погледати  
 Кад излазе људи из трамваја.  
 Жив понеко из кола изиђе,

Жив понеко, али читав нико:  
Неком нема на ципели ђона,  
Једном фали лева ногавица,  
А другоме обадва рукава.  
Један уђе у новом оделу  
А изађе у гаће купаће,  
Остаде му од целог одела  
Две, три шаке ситна цугехера.

Ето тако бива сваког дана  
Све до мрака а од јутра рана,  
У који год трамвај човек седне,  
За пет лета возња му преседне,  
Треба срце лава, снага вола,  
Па д уђеш у трамвајска кола.